

**ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ**

Котова Олена Дмитрівна

УДК 343.137-049.5(091)(477)

**ПОНЯТТЯ ТА ПОРЯДОК ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСОБІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
БЕЗПЕКИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ**

АВТОРЕФЕРАТ

роботи на здобуття освітнього ступеню «Магістр»

спеціальність 081 «Право»

освітня програма «Право»

Науковий керівник: к.ю.н., доцент

Тунтула О.С.

Рецензент: к.ю.н. доцент

Ковальова С.Г.

Миколаїв – 2021

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Стаття 3 Конституції України проголошує людину, її життя, здоров'я, честь і гідність найвищою соціальною цінністю. На забезпечення цих прав спрямована діяльність органів державної влади України, яка, згідно зі статтею 6 Конституції України, здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову владу. Завданням судової влади є здійснення правосуддя, завдяки якому забезпечується дотримання та відновлення прав і свобод громадян, підприємств, установ та організацій. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність, а тому забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства є конституційною гарантією здійснення правосуддя і одним із важливих принципів кримінального процесу України. На початку 90-х років проблема незаконного впливу на учасників кримінального провадження набула особливої гостроти. Для підвищення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні, прийнято низку юридичних документів. Зокрема, 23 грудня 1993 року прийнято Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», норми якого почали діяти у 2001 році. Необхідність забезпечення безпеки учасників кримінального провадження не викликає сумнівів, однак потребує законодавчого удосконалення. Аналіз норм чинного кримінального процесуального законодавства України показує, що стан національного законодавства щодо забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні, далеко не ідеальний. Недоліками є відсутність єдиної концепції безпеки. На сучасному етапі перед Україною стоїть завдання адаптації національного законодавства до міжнародних та європейських стандартів з метою забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальних провадженнях. Одним із аспектів дослідження є вивчення міжнародного досвіду, аналіз вітчизняної практики та вдосконалення чинного законодавства України, що сприяло б ефективній діяльності уповноважених законом органів для

забезпечення безпеки учасників кримінального провадження та інших осіб. Тому формування інституту забезпечення безпеки учасників кримінального провадження, визначення основних напрямів удосконалення чинного законодавства з урахуванням міжнародного досвіду та вітчизняної практики й обумовлюють актуальність теми дослідження.

Ступінь наукової розробки проблеми. Безпека учасників кримінального процесу привертала і привертає увагу багатьох вчених, оскільки є важелем, який передбачає забезпечення достатніх умов для повного, всебічного та об'єктивного встановлення всіх обставин справи. Дослідження цієї проблеми в Україні на монографічному та дисертаційному рівнях започаткували В.С. Зеленецький та М.В. Куркін. Окремі аспекти забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, розглядали українські та зарубіжні вчені: А.Н. Ахпанов, В.П. Бахін, В.І. Бояров, Л.В. Брусніцин, В.К. Весельський, В.І. Галаган, О.В. Гогусь, О. О. Гриньків, Г.О. Душейко, О.Ю. Єпіхін, Є.В. Жаріков, О.О. Зайцев, Н.С. Карпов, Є.Є. Кондратьєв, А.О. Ляш, В.Т. Малярєнко, Н.В. Пелипенко, К.О. Ромодановський, А.А. Тимошенко, В.М. Тertiшник, Л.М. Шестопалова, Т.В. Шимко, А.А. Юнусов тощо.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розроблення теоретичних та практичних положень забезпечення безпеки учасників кримінального провадження України, наукових положень щодо вдосконалення кримінально-процесуального законодавства, формулювання рекомендацій щодо підвищення якості та удосконалення діяльності уповноважених законом органів, використовуючи при цьому вітчизняну практику та світовий досвід.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань:

- дослідити міжнародно-правові акти, що сприяли становленню інституту забезпечення безпеки та їхнє значення;
- розкрити виникнення та розвиток інституту забезпечення безпеки в Україні;
- охарактеризувати інститут забезпечення безпеки в окремих державах

ближнього зарубіжжя;

- дослідити поняття, сутність та значення засобів забезпечення безпеки;
- визначити види, характеристику засобів забезпечення безпеки та механізму їх застосування;
- окреслити приводи, підстави та процесуальний порядок обрання, зміни та скасування засобів забезпечення безпеки;
- охарактеризувати сучасний стан та проблеми законодавства щодо застосування засобів безпеки;
- сформулювати конкретні пропозиції щодо шляхів удосконалення законодавства щодо застосування засобів безпеки.

Об'єкт дослідження – суспільні правовідносини, що виникають під час застосування засобів безпеки щодо учасників кримінального провадження.

Предмет дослідження – застосування засобів безпеки учасників кримінального провадження: вітчизняна практика та світовий досвід.

Методи дослідження визначаються специфікою роботи та поставленими завданнями. Загальним у роботі є *діалектичний* метод пізнання соціальних процесів у сферах дії держави та права. У дослідженні також використано *дедуктивний метод*, який на основі вивчення окремих праць та юридичних документів дозволив зробити певні узагальнення. Для вивчення розвитку законодавства щодо забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства застосовувався *історико-правовий метод*. Для аналізу і характеристики сучасних нормативно-правових актів та наукових праць, присвячених забезпеченню безпеки учасників кримінального процесу, використовували *порівняльно-правовий і описово-аналітичний методи*. *Логіко-юридичний метод* застосовували для поглиблення розуміння понятійного апарату роботи. *Статистичний метод* дозволив зробити висновки про характер сучасної злочинності. Дослідження змісту правових документів, що передбачають забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства, здійснювали *формально-юридичним методом*.

Названі методи дослідження використовувалися у роботі у взаємозв'язку і

взаємозалежності, що забезпечило всебічність, повноту й об'єктивність отриманих наукових результатів.

Апробація результатів дипломної роботи. Деякі положення дипломної роботи доповідались та обговорювались на XXII Всеукраїнській науково-методичній конференції «Могилянські читання - 2019 р.» і на Всеукраїнській науково-практичній конференції "VI юридичні Могилянські читання", висвітлювались на XIV Міжнародній науковій конференції «Олімпійський форум – 2020» і на XXIII Всеукраїнській науково-методичній конференції «Могилянські читання - 2020 р.», а також були оприлюднені у Журналі Східноєвропейського права № 83.

Структура роботи зумовлена метою, задачами, предметом, об'єктом та методами дослідження і включає вступ, три розділи, які об'єднують вісім підрозділів, висновки та список використаних джерел. Загальний обсяг магістерської роботи – 114 сторінок, з них список використаних джерел (130 найменувань) на 13 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дипломної роботи, ступінь наукової розробки проблеми дослідження; визначені основна мета і конкретні завдання роботи, її об'єкт і предмет, методологічні, теоретичні та емпіричні основи. Розкривається теоретичне й практичне значення отриманих результатів і апробації роботи.

Розділ 1. ІСТОРИКО-ПРАВОВА ГЕНЕЗА ІНСТИТУТУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ присвячений історичним аспектам виникнення інституту забезпечення безпеки учасників кримінального провадження та закріплення цього інституту на законодавчому рівні як в Україні, так і в зарубіжних країнах. Розділ складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 1.1. **Міжнародно-правові акти, що сприяли становленню інституту забезпечення безпеки та їхнє значення**, перш за все, визначено переважні підстави виникнення інституту забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства, а саме: погрози насиллям, залякування свідків, підкуп слідчих, працівників прокуратури, учасників процесу та інших осіб, які сприяють кримінальному судочинству, тощо.

Виявлено основні нормативно-правові акти, які відіграли важливу роль у створенні даного інституту. Першочерговими і визначальними правовими актами є: «Європейська Конвенція про захист прав і основних свобод людини» від 04.11.1950 р., яка була ратифікована Законом України від 17.07.1997 р., «Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочинів і зловживання владою» від 29.11.1985 р., Резолюція «Захист прав жертв злочинів та зловживання владою», Конвенція про компенсацію збитків жертвам насильницьких злочинів від 1983 р., Рекомендації № R (85) 11 щодо становища потерпілого у рамках кримінального права і процесу 1985 р., Рекомендації про надання допомоги жертвам і запобігання віктимізації 1987 р., Рекомендації Ради Європи № R (97) 13 з питань залякування свідків та забезпечення прав захисту від 1997 р. та інші.

У підрозділі 1.2. **Виникнення та розвиток інституту забезпечення безпеки в Україні** проаналізовано вітчизняне законодавство, що є правовою основою забезпечення безпеки учасників кримінального процесу та інших осіб, які підлягають захисту від протиправних дій, зокрема, положення Конституції України, Кримінального та Кримінального процесуального кодекси, Митного кодексу та Кодексу про адміністративні правопорушення, законів України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про Національну поліцію», «Про службу безпеки», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою

злочинністю», «Про прокуратуру», «Про судоустрій та статус суддів» та інші законодавчі акти України.

У підрозділі 1.3. Інститут забезпечення безпеки: зарубіжний досвід розглянуто практику спеціальних програм, що забезпечують захист, а також надання моральної та матеріальної допомоги потерпілим, свідкам й іншим учасникам кримінального провадження. Такі програми ефективно застосовуються у Сполучених Штатах Америки, Франції та інших державах.

Зіставлено вітчизняне законодавство із законодавством зарубіжних країн, таких, як Латвійська Республіка, Федеративна Республіка Німеччина, Естонська Республіка, Республіка Молдова, Республіка Польща, Республіка Білорусь та інші.

Розділ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАСОБІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ТА ОСІБ, КОТРІ ПОТРЕБУЮТЬ ЗАХИСТУ ВІД ПРОТИПРАВНИХ ПОСЯГАНЬ присвячений аналізу чинного законодавства України відносно засобів забезпечення безпеки, їх характеристики, видів, приводів і підстав, процесуального порядку обрання, зміни та їх скасування, а також характеристиці осіб, котрі потребують захисту від протиправних посягань і складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1. Поняття, сутність та значення засобів забезпечення безпеки пропонується наступне визначення поняття «забезпечення безпеки» – це виконання уповноваженими законом (компетентними) органами комплексу необхідних дій (заходів), спрямованих на недопущення можливості завдати шкоди суб'єктам кримінального провадження, з метою належного здійснення правосуддя.

Відповідно до чинного законодавства визначено коло осіб, які потребують захисту від протиправних посягань. Відтак, захисту підлягають органи прокуратури, Національної поліції, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Національне антикорупційне бюро

України, органи охорони державного кордону, органи доходів і зборів, органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державного фінансового контролю, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції, також захисту підлягають судді Конституційного Суду України, судді та працівники апаратів судів, а також співробітники кадрового складу розвідувальних органів України, працівники Антимонопольного комітету України та уповноважені особи Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Крім того, захисту підлягають близькі родичі зазначених вище посадових осіб – батьки, дружина (чоловік), діти, рідні брати і сестри, дід, баба, онуки, посягання на життя, здоров'я, житло і майно яких перешкоджає виконанню працівниками суду і правоохоронним органам покладених на них законом обов'язків і здійсненню наданих прав.

У підрозділі 2.2. Види, характеристика засобів забезпечення безпеки та механізм їх застосування охарактеризовано та проаналізовано застосування наступних засобів забезпечення безпеки, які передбачені ст. 7 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві»: *особиста охорона, охорона житла і майна, видача спеціальних засобів індивідуального захисту і сповіщення про небезпеку, використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів, заміна документів та зміна зовнішності, зміна місця роботи або навчання, переселення в інше місце проживання, поміщення до дошкільної виховної установи або установи органів соціального захисту населення, забезпечення конфіденційності даних про особу і закрите судове засідання.*

У підрозділі 2.3. Приводи, підстави та процесуальний порядок обрання, зміни та скасування засобів забезпечення безпеки розглянуто вищевказані поняття, їх характеристики і види. Крім того, запропоновано внести деякі зміни у чинне законодавство, провідними з яких є: зміна місцями слів «підстави» і «приводи» у Законі України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», оскільки приводи – це передбачені

законом джерела, які підлягають перевірці, з метою прийняття правильного, законного і обґрунтованого рішення, що є первинним поняттям, а підстави, у свою чергу, – похідним елементом під час прийняття процесуальних рішень; та доповнення положень Закону такою підставою скасування заходів забезпечення безпеки, як «умисне розголошення особою, взятою під охорону від протиправних посягань, відомостей про види, способи, засоби (науково-технічні, криміналістичні, оперативно-технічні, оперативно-розшукові), методи і тактичні прийоми реалізації цих заходів».

Розділ 3. СТАН ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСОБІВ БЕЗПЕКИ ЩОДО УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ присвячений аналізу сучасного стану та проблем законодавства щодо застосування засобів безпеки і складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1. Сучасний стан та проблеми законодавства щодо застосування засобів безпеки виявлено, що наразі в Україні відсутня комплексна система забезпечення захисту осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні. Основу правового регулювання в цій сфері складає Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві».

Визначено, що Кримінальний кодекс України передбачає наступні склади злочинів, закріплення яких є важливою гарантією безпеки осіб та відповідає рекомендаціям РЄ і досвіду зарубіжних країн: ст. 380 ККУ – невжиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист; ст. 381 ККУ – розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист; ст. 386 ККУ – перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку. Забезпечення безпеки тих свідків, які є засудженими у зв'язку із участю в кримінальному провадженні передбачено Кримінально-виконавчим кодексом (статті 10, 50, 104).

Вивчено практику зарубіжних країн, таких, як США та ФРН, і запропоновано внесення змін у чинне законодавство відносно залучення

спеціально навчених осіб, які мають досвід роботи зі свідками та жертвами злочину, в окремих видах допитів та інших слідчих діях. Також опрацьовано досвід вищевказаних країн та виявлено недоліки у законодавстві України відносно відсутності комплексного застосування засобів забезпечення безпеки. Крім того, запропоновано створити спеціалізований орган з питань виконання заходів захисту осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, який може бути створений як власне новий та самостійний орган, або як структурний автономний підрозділ кримінальної поліції, головною метою якого є набір спеціально навчених осіб та створення єдиного центру для координації рішень та дій органів досудового розслідування.

У підрозділі 3.2. Шляхи удосконалення законодавства щодо застосування засобів безпеки визначено ефективні (ті, що призводять до потрібних результатів, наслідків) шляхи удосконалення законодавства щодо застосування засобів безпеки, а саме: належний рівень законодавчого закріплення норм; підвищення рівня професійної підготовки осіб, які від імені держави застосовують норми кримінально-процесуального права; взаємодія правоохоронних органів не тільки між собою, а й з іншими органами влади, установами і організаціями та громадськістю.

ВИСНОВКИ

У **висновках** роботи викладено підсумки здійсненого дослідження, виявлено позитивні тенденції та недоліки у практиці застосування засобів безпеки учасників кримінального судочинства, визначені їх особливості та проблеми, що й призвело до формулювання наступних висновків:

1. В Україні на сьогодні розроблено комплекс правових норм, які базуються на відповідних положеннях Конституції України і визначають порядок забезпечення безпеки, є відповідна законодавча база, що регулює суспільні відносини у галузі забезпечення безпеки осіб, які беруть участі у

кримінальному судочинстві. Важливу роль у створенні інституту забезпечення безпеки осіб, які сприяють кримінальному судочинству, відіграла, насамперед, «Європейська Конвенція про захист прав і основних свобод людини» від 04.11.1950 року, а також «Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочинів і зловживання владою» від 29.11.1985 року. У зазначених документах знайшли своє відображення права та інтереси громадян, які беруть участь або сприяють кримінальному судочинству, а саме – забезпечення їхньої безпеки.

Значним внеском у розгляді питання про правовий захист учасників кримінального процесу є Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 15.11.2000 року № 55/25, в якій зазначено, що кожна держава-учасниця вживає, в межах своїх можливостей, необхідних заходів, спрямованих на забезпечення ефективного захисту від можливої помсти чи залякування свідків, за необхідності – їхніх родичів та інших близьких їм осіб. Значну діяльність у галузі правосуддя здійснює Рада Європи, якою прийнято понад 160 конвенцій, що визначають базові стандарти та принципи прав людини, створення ефективної системи контрольних механізмів забезпечення захисту тощо.

2. Становлення законодавства України, яке б регламентувало забезпечення безпеки зазначеним особам, відбувалось протягом тривалого періоду. Інститут захисту учасників кримінального судочинства бере свій початок з дня прийняття законів України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» та «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів», які були прийняті Верховною Радою України 23.12.1993 року та набули чинності 04.04.1994 року. Слід зазначити, що в Україні з урахуванням міжнародних принципів і стандартів прийняті законодавчі акти, що регламентують діяльність уповноважених законом правоохоронних органів щодо забезпечення безпеки учасників кримінального процесу, внесені зміни у вже існуючі нормативно-правові акти. Таким чином, законодавство, в основному, приведене у відповідність із загальновизнаними міжнародними нормами, хоча й потребує розроблення та удосконалення певних механізмів їх

реалізації. В Україні створена система правових гарантій захисту учасників кримінального судочинства від злочинних посягань. Однак назвати її стрункою і цілком розробленою неможливо – правові реформи тривають, і зміни у кримінально-процесуальному законодавстві обов'язково потягнуть за собою зміни у засобах і формах забезпечення безпеки зазначених осіб.

3. Обрано позитивний досвід для вітчизняного законодавства: 1) ввести поняття «негайні (термінові)» заходи безпеки, які застосовуються впродовж 24 годин, а також вказати повний їх перелік (оскільки застосування засобів безпеки у вигляді зміни зовнішності (шляхом медичного втручання), разом з тим зміна документів не можуть бути застосовані протягом 24 годин); 2) додати до переліку засобів безпеки ще один для всіх учасників кримінального судочинства (оскільки такий захід застосовується тільки для співробітників правоохоронних та судових органів) – тимчасове поміщення особи у безпечне місце (це може бути спеціально обладнане приміщення, квартира тощо); 3) додати примітку до ст. 380 КК України та викласти її в наступній редакції: «Службова особа звільняється від кримінальної відповідальності у разі вчинення нею вчасно всіх необхідних, достатніх та ефективних заходів безпеки щодо особи, яка потребує захисту (та/або членів її сім'ї), але тяжкі наслідки для підзахисної особи все одно настали».

4. Пропонується таке визначення: «Забезпечення безпеки – це виконання уповноваженими законом (компетентними) органами комплексу необхідних дій (заходів), спрямованих на недопущення можливості завдати шкоди суб'єктам кримінального провадження, з метою належного здійснення правосуддя». Також убачається, що поняття «забезпечення безпеки» в кримінальному провадженні потребує законодавчої конкретизації саме в Кримінальному процесуальному кодексі України, котрий повинен визначити й порядок забезпечення безпеки, зокрема, таких суб'єктів, як заявник, потерпілий, свідок та інші. Порядок же здійснення нагляду за додержанням законності – галузевим наказом Генерального прокурора України.

5. Усі заходи забезпечення безпеки умовно можна поділити на загальні і спеціальні. Загальні заходи відносяться до числа таких, що часто застосовуються, і тому найбільш розповсюджені в повсякденній юридичній практиці. Це особиста охорона; забезпечення конфіденційності даних про особу, яку взято під захист; охорона житла і майна громадянина; обладнання житла і майна (наприклад, автотранспортних засобів, гаражів та ін.) засобами протипожежної і охоронної сигналізації та інші. Спеціальні заходи безпеки у порівнянні із загальними – більш складні і в більшості своїй унікальні. До них відносяться: видавання спеціальних засобів індивідуального захисту (бойова і газова зброя) і оповіщення про небезпеку; використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів; заміна документів і зміна зовнішності; переселення в інше місце проживання; поміщення в дошкільні виховні установи або в установи органів соціального захисту населення та інші. Тобто вичерпного переліку заходів безпеки, що можуть бути застосовані на практиці, не встановлено. Забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні, відбувається шляхом застосування нормативних приписів комплексного міжгалузевого інституту, положення якого визначають суб'єктів, які мають право на забезпечення безпеки в кримінальному провадженні, їх правовий статус, встановлюють блага, що підлягають захисту, закріплюють підстави, умови й порядок застосування відповідних заходів безпеки.

6. Приводом для прийняття процесуального рішення у кримінальній справі можуть бути заяви, повідомлення чи інші документи, в яких, з дотриманням процесуальної форми, зафіксована певна інформація, що має бути обов'язково перевірена до прийняття рішення. Таким чином, приводи – це передбачені законом джерела, які підлягають перевірці, з метою прийняття правильного, законного і обґрунтованого рішення. Для того, щоб рішення відповідало зазначеним вимогам, потрібні підстави. Тому пропонуються зміни у конструкції статті 20 Закону: «Приводи і підстави для вжиття заходів забезпечення безпеки».

Пропонується передбачити в законі таку підставу скасування заходів забезпечення безпеки, як «умисне розголошення особою, взятою під охорону від протиправних посягань, відомостей про види, способи, засоби (науково-технічні, криміналістичні, оперативно-технічні, оперативно-розшукові), методи і тактичні прийоми реалізації цих заходів». Враховуючи викладене, доцільним є доповнення статті 21 Закону пунктом 4 у наступній редакції: «Рішення про скасування заходів безпеки письмово протягом доби доводять до відома особи, щодо якої були застосовані ці заходи». Слід зазначити, що в законі не передбачена процесуальна форма такого повідомлення, тому необхідно доповнити частину 5 ст. 23 Закону реченням такого змісту: «До письмового повідомлення додають копію відповідної постанови чи ухвали».

7. Наявні в Україні інструменти для забезпечення безпеки осіб у кримінальному судочинстві мають спільні риси з європейською практикою, вбачається закріплення у законодавстві найбільш суттєвих європейських стандартів, що дає широкі перспективи до подальшої гармонізації та зближення законодавства. Водночас, виділено суттєві прогалини та недоліки законодавства, що знижують ефективність роботи інституту в цілому, необхідними є комплексна розбудова на основі наведених зауважень та подальші теоретичні дослідження з питань адаптації європейських норм відповідно до наших правових традицій.

8. Ефективність забезпечення безпеки – одна з найактуальніших проблем, від якої залежить чи будуть притягнуті до відповідальності особи за вчинені злочини. Законодавцю слід удосконалити чинний закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві». Крім того, серед факторів, які відіграють важливу роль в ефективному забезпеченні безпеки учасників кримінального судочинства, є не тільки належний рівень законодавчого закріплення норм, але й підвищення рівня професійної підготовки осіб, які від імені держави застосовують норми кримінально-процесуального права. Слід відмітити, що взаємодії лише правоохоронних органів щодо забезпечення

безпеки учасників кримінального судочинства, недостатньо. Необхідно передбачити у законодавстві взаємодію і з іншими органами влади, установами і організаціями та громадськістю. Для створення системи захисту учасників кримінального провадження необхідно виконати ряд умов: розробити єдину концепцію захисту; узгодити нововведення з нормами як міжнародного, так і національного права. Побудова ефективної системи забезпечення безпеки неможлива без відповідного організаційного, ресурсного, інформаційного та інших видів забезпечення. Для забезпечення ефективності заходів безпеки істотне значення має точне дотримання процесуального порядку, з одного боку, прийняття рішення щодо застосування заходів безпеки, а з іншого – порядку їхнього фактичного здійснення компетентними органами відносно учасників кримінального процесу, працівників суду і правоохоронних органів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

1. Котова О. Д. Правове визнання поняття та порядку застосування забезпечення безпеки у кримінальному провадженні. *Сучасні тенденції розбудови правової держави в Україні та світі* : матеріали XXII Всеукраїн. наук.-метод. конф., м. Миколаїв, 14 лист. 2019 р. С. 4.

2. Котова О. Д. Правове регулювання інституту застосування заходів забезпечення безпеки у кримінальному провадженні. *VI юридичні Моголянські читання* : тези Всеукраїн. наук.-практ. конф., м. Миколаїв, 30 квіт. 2020 р. С. 103-106.

3. Котова О.Д. Порядок застосування заходів забезпечення безпеки учасників кримінального провадження. *Ольвійський форум – 2020: стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі* : матеріали XIV Міжнар. наук. конф., м. Миколаїв, 4-7 черв. 2020 р. С. 29.

4. Котова О. Д. Забезпечення безпеки учасників кримінального провадження в світлі європейських стандартів. *Університетська молодь для*

сталого майбутнього України : матеріали XXIII Всеукраїн. наук.-метод. конф., м. Миколаїв, лист. 2020 р. С. 2.

5. Котова О.Д. Значення інноваційного розуміння прокурорської діяльності підвищення рівня забезпечення безпеки учасників антикримінального судочинства. *Журнал Східноєвропейського права. Електрон. наук.-практ. Видання*. Київ. 25 груд. 2020 р. № 83. С. 86-95. – URL: http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2020/12/tuntula_kotova_83.pdf (дата звернення: 07.02.2021).

АНОТАЦІЯ

Котова О.Д. Поняття та порядок застосування засобів забезпечення безпеки в кримінальному провадженні. – На правах рукопису.

Дипломна робота на здобуття освітнього ступеню «Магістр». Чорноморський національний університету імені Петра Могили. – Миколаїв, 2021.

У дипломній роботі досліджено міжнародно-правові акти, що сприяли становленню інституту забезпечення безпеки та їхнє значення для законодавства України. Розкрито історичні аспекти виникнення та розвиток інституту забезпечення безпеки в Україні. Охарактеризовано інститут забезпечення безпеки в окремих державах ближнього зарубіжжя, зокрема, у ФРН, Республіці Польщі, Латвійській Республіці, Естонській Республіці, Республіці Молдова, Республіці Білорусь та ін. Досліджено поняття, сутність та значення засобів забезпечення безпеки, а також визначено їх види, характеристику та механізм застосування. Окреслено приводи, підстави та процесуальний порядок обрання, зміни та скасування засобів забезпечення безпеки. Охарактеризовано сучасний стан та проблеми вітчизняного законодавства щодо застосування засобів безпеки. Сформульовано конкретні пропозиції щодо шляхів удосконалення законодавства щодо застосування засобів безпеки.

Ключові слова: забезпечення безпеки, міжнародно-правові акти, засоби забезпечення безпеки, приводи для вжиття засобів забезпечення безпеки,

підстави для вжиття засобів забезпечення безпеки, зарубіжний досвід, сучасний стан, шляхи удосконалення законодавства щодо застосування заходів безпеки.

SUMMARY

Kotova O.D. The concept and procedure for the use of security measures in criminal proceedings.

Diploma thesis for the fulfillment of educational-qualification level of «Master». Petro Mohyla Black Sea National University. – Mykolaiv, 2021.

The diploma thesis examines the international legal acts that contributed to the establishment of the institution of security and their significance for the legislation of Ukraine. The historical aspects of the origin and development of the institute of security in Ukraine are revealed. The institute of security in some CIS countries, in particular, in Germany, the Republic of Poland, the Republic of Latvia, the Republic of Estonia, the Republic of Moldova, the Republic of Belarus and others is described. The concept, essence and significance of security measures are studied, as well as their types, characteristics and mechanism of application are determined. The reasons, grounds and procedural order of election, change and cancellation of security measures are outlined. The current state and problems of domestic legislation on the use of security measures are described. Specific proposals have been formulated on ways to improve legislation on the use of security measures.

Keywords: security, international legal acts, security measures, reasons for taking security measures, grounds for taking security measures, foreign experience, current state, ways to improve legislation on the application of security measures.